

KIRJALLINEN KYSYMYS 824/2014 vp

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksut

Eduskunnan puhemiehelle

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Perusopetuslain (1136/2003) mukaisesti Opetushallitus päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla toimintaa varten perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet (2011). Laki perusopetuslain muutoksesta on tullut voimaan 1.8.2004.

Perusopetuslain 48 f § määrittelee aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuja seuraavasti: 48 f § (1136/2003)

Maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu. Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä, joka saa olla 570 tunnin osalta enintään 60 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 80 euroa. Maksu voidaan periä jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jona lapsi osallistuu aamu- tai iltapäivätoimintaan. Jos aamu- ja iltapäivätoimintaa annetaan enintään 10 päivänä kuukaudessa, peritään vain puolet maksusta. Samoin jos lapsi ei sairautensa vuoksi voi kalenterikuukauden aikana osallistua aamu- tai iltapäivätoimintaan yli 10 päivänä, maksusta peritään vain puolet. Jos sairaudesta aiheutuva poissaolo kestää koko kalenterikuukauden, maksua ei peritä. Jos lapsi ei muusta syystä osallistu toimintaan koko kalenterikuukautena, maksuna peritään puolet kuukausi-

maksusta. Toimintaan osallistumisesta ei voida periä muita maksuja. (1081/2006)

Maksu voidaan jättää perimättä tai sitä voidaan alentaa, jos huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä.

Eduskunta on hyväksynyt valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä sivistysvaliokunnan (SiVM 12/2006 vp, s. 17—18) lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin lisäselvitysten tekemiseksi koulupäivän rakenteen uudistamisesta sekä pienten koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon laajentamisesta siten, että kaikilla hoitoa tarvitsevilla on mahdollisuus saada aamu- ja iltapäivähoitopaikka. Samassa yhteydessä on selvitettävä mahdollisuudet aamu- ja iltapäivähoidon maksujen yhtenäistämiseksi päivähoitomaksujen tyypillisesti.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksut ovat pysyneet muuttumattomina vuodesta 2004 saakka. Asiakasmaksuja ei ole sidottu indeksikorotuksiin. Toiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ovat kuitenkin nousseet vuoden 2004 jälkeen.

Esitämme, että perusopetuslain aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksujen suuruutta tarkastellaan ja niiden liittämistä indeksiin pohditaan. Lisäksi esitämme, että aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja perittäisiin päivähoitomaksujen tyypillisesti ja/tai ne sidottaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisiin päivähoidon enimmäismaksuihin.

KK 824/2014 vp — Pia Kauma /kok ym.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus tarkastella aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen suuruutta ja harkita niiden sitomista päivähoiton enimmäismaksuihin?

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2014

Pia Kauma /kok
Raija Vahasalo /kok
Sanna Lauslahti /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitan-
nut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 824/2014 vp:

Aikooko hallitus tarkastella aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen suuruutta ja harkita niiden sitomista päivähoidon enimmäismaksuihin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kysymyksen perusteluissa kannetaan huolta perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä aiheutuvien kustannusten kasvusta ja siitä, että asiakasmaksut ovat pysyneet muuttomattomina eikä niitä ole sidottu indeksikorotuksiin.

Kuten kysymyksessä todetaan, perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu, josta kunta päättää perusopetuslain rajoissa. Perusopetuslaissa on säädetty kuukausimaksun enimmäismäärästä kolmen ja neljän päivittäisen toimintatunnin osalta. Sääntelyn tarkoitus on pitää maksut niin kohtuullisina, etteivät ne rajoita lasten osallistumista toimintaan. Kun toimintaa järjestetään yli neljä tuntia päivässä, kunta saa itse päättää ylimenevästä ajasta perittävästä maksusta. Aina pitää kuitenkin olla tarjolla vähintään toinen perusopetuslain mukaisista hintasäännellyistä toiminnan järjestämisuodoista.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita on selvitetty ministeriön toimeksiannosta (OPM 2009:8). Selvityksen mukaan asiakasmaksut vaihtelivat paljon kunnittain. Monet kunnat olivat päättäneet asiakasmaksun suu-

ruudeksi vähemmän kuin laissa säädetty enimmäismäärä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuista ei kuitenkaan ollut saatavissa kattavia tietoja, koska palveluntuottajien usein suoraan perheiltä laskuttamia asiakasmaksuja ei ollut sisällytetty valtakunnallisiin kustannustilastoihin.

Edellä mainitun selvityshenkilö Esa Iivosen raportin mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan kuntakoordinaattorit pitivät asiakasmaksuja koskevia säännöksiä pääosin toimivina. Osassa vastauksista toivottiin mahdollisuutta maksujen porrastamiseen, mutta toisaalta tuotiin esille myös, että jos maksuista tehtäisiin tuloperusteisia, se vaatisi huomattavasti henkilökuntaa käsittelyä varten. Maksujen korottamista ei esitetty, mutta perusopetuslaissa jo nykyisellään säädettyä maksujen perimättä jättämis- tai alentamismahdollisuutta pidettiin erittäin tärkeänä, jotta perheen pienituloisuus ei muodostuisi esteeksi lapsen osallistumiselle toimintaan.

Asiakasmaksujen osuus perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoituksesta todettiin suureksi esimerkiksi päivähoitoon verrattuna, minkä vuoksi asiakasmaksujen korottamiseen ei selvityksessä nähty perusteita.

Hallitusohjelman mukaan lisätään aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjontaa perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Valtioneuvoston hyväksymän koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011–2016 mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeisimmät kehittämiskohteet ovat toiminnan mahdollistaminen kaikille sitä tarvitseville, aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön vahvistaminen, ohjaajien työsuhteiden pysyvyyden lisääminen sekä erityisoppilaiden ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten toimin-

nan kehittäminen. Kehittämissuunnitelman mukaan tulisi lisäksi parantaa palveluntuottajien mahdollisuuksia toiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen. Toimenpiteenä mainitaan, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjontaa lisätään valtionosuuksien.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on, että kaikilla ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilailta ja erityistä tukea tarvitsevilla oppilailta olisi mahdollisuus laadukkaaseen ja monipuoliseen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toiminnan pysyvyyden ja kasvun turvaamiseksi on lisätty ohjaustuntikohtaista valtionosuusrahoitusta. Valtion vuoden 2012 talousarviossa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustuntien hintaa korotettiin 22,43 eurosta 25 euroon, ja valtionosuuden perusteena käytettäviä tunteja lisättiin enintään 3 087 500 tunnista enintään 3 320 000 tuntiin. Vuoden 2013 talousarviossa

yksikköhintaa korotettiin edelleen 26 euroon. Vuoden 2014 talousarviossa ohjaustuntimäärää lisättiin enintään 3 390 000 tuntiin. Koska hallituksen linjauksia toteutetaan loppuvaalikaudella valtiontalouden kehyspäättöksen rajoissa, valtion vuoden 2015 talousarvioesityksessä ei ole ehdotettu lisäyksiä perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitukseen.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta on perusopetuksen arvoihin pohjautuvaa ohjattua vapaa-ajantoimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee rakentaa jatkumona varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle. On tärkeää, että kunnat kohdentavat saamansa ohjaustuntikohtaisen valtionosuusrahoituksen siihen mihin se on tarkoitettu, jotta kaikki aamu- ja iltapäivätoimintaa tarvitsevat lapset voisivat saada toimintapaikan.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2014

Opetus- ja viestintäministeri Krista Kiuru

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 824/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Kauma /saml m.fl.:

Ämnar regeringen granska storleken på avgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamheten och överväga att binda dem till den maximala avgiften för barndagvård?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I motiveringarna till spörsmålet oroar man sig över att kostnaderna för ordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen ökar och att klientavgifterna har förblivit oförändrade och inte bundits till indexförhöjningarna.

Som det konstateras i spörsmålet kan för sådan morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) bestämmas en månadsavgift, som kommunen beslutar om inom ramen för lagen om grundläggande utbildning. I lagen om grundläggande utbildning anges maximibeloppen för månadsavgifterna när det gäller tre eller fyra verksamhetstimmar per dag. Syftet med regleringen är att hålla avgifterna på en skälig nivå så att de inte begränsar barnens möjligheter att delta i verksamheten. När verksamheten ordnas över fyra timmar per dag, får kommunen själv besluta om den avgift som tas ut för den överstigande tiden. Minst en av de verksamhetsformer som prisregleras i enlighet med lagen om grundläggande utbildning måste dock alltid erbjudas.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever har utretts på uppdrag av ministeriet

ur perspektivet lagstiftning, kvalitet och ändringstryck (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:8). Enligt utredningen varierade klientavgifterna mycket mellan olika kommuner. Många kommuner hade beslutat om en klientavgift som var mindre än det maximibelopp som anges i lagen. Det finns emellertid inte heltäckande uppgifter om morgon- och eftermiddagsverksamheten, eftersom de klientavgifter som serviceproducenterna ofta debiterar familjerna direkt inte finns med i den riksomfattande kostnadsstatistiken.

Enligt utredare Esa Iivonens rapport ansåg de som inom kommunerna koordinerade morgon- och eftermiddagsverksamheten att de bestämmelser som gäller klientavgifterna i huvudsak fungerar. I en del av svaren framfördes önskemål om att det skulle gå att gradera avgifterna, men å andra sidan påpekade man också att om avgifterna blev inkomstbaserade, så skulle handläggningen kräva avsevärda personalresurser. En höjning av avgifterna föreslogs inte, men möjligheten att efterskänka eller nedsätta avgifterna, som redan finns i den nuvarande lagen om grundläggande utbildning, ansågs som väldigt viktigt för att låga inkomster inte ska vara ett hinder för barnen att delta i verksamheten.

Klientavgifternas andel i finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen konstaterades vara stor till exempel i jämförelse med dagvården, varför det i utredningen inte ansågs motiverat att höja klientavgifterna.

Enligt regeringsprogrammet utökas utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet till eleverna i årskurs 1 och 2 inom den grundläggande utbildningen och till elever som behöver särskilt stöd. Enligt den utvecklingsplan för utbildning

och forskning 2011—2016 som godkänts av statsrådet är de främsta målen med morgon- och eftermiddagsverksamheten att göra den möjlig för alla som behöver den, att stärka samarbetet mellan morgon- och eftermiddagsverksamheten och skolan, att öka beständigheten i ledarnas arbetsförhållanden samt att utveckla verksamheten för specialelever och andra barn som behöver särskilt stöd. Enligt utvecklingsplanen bör dessutom serviceproducenternas möjligheter till långsiktig utveckling av verksamheten förbättras. Som åtgärd nämns att utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet utökas genom statsandelar.

Undervisnings- och kulturministeriets mål är att alla elever i första och andra årskursen och elever som behöver särskilt stöd ska ha möjlighet att delta i en mångsidig morgon- och eftermiddagsverksamhet av hög kvalitet inom den grundläggande utbildningen. För att trygga att verksamheten förblir beständig och utökas har statsandelsfinansieringen per ledda timmar utökats. I statsbudgeten för år 2012 höjdes priset för ledda timmar inom morgon- och eftermiddagsverksamheten från 22,43 euro till 25 euro. De timmar som används som grund för statsandelen

utökades från högst 3 087 500 timmar till högst 3 320 000 timmar. I budgeten för år 2013 höjdes enhetspriset ytterligare till 26 euro. I statsbudgeten för år 2014 utökades antalet ledda timmar till högst 3 390 000 timmar. Eftersom regeringens riktlinjer i slutet av valperioden genomförs inom ramen för rambeslutet om statsfinanserna, har det inte föreslagits höjningar av finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen i budgetpropositionen för år 2015.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen är en ledd fritidsverksamhet som baserar sig på den grundläggande utbildningens värderingar och det är kommunen som ansvarar för den i sin helhet. Morgon- och eftermiddagsverksamheten bör utformas som en fortsättning på fostringsuppgiften inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen. Det är viktigt att kommunerna styr den statsandelsfinansiering som de får enligt antalet ledda timmar till det som den är avsedd för, så att alla barn som behöver morgon- och eftermiddagsverksamhet kan få en plats inom verksamheten.

Helsingfors den 7 november 2014

Undervisnings- och kommunikationsminister Krista Kiuru